

SISÄASIAINMINISTERIÖN ASETUS RAKENNUSTEN POISTUMISREITTIIEN MERKITSEMISESTÄ JA VALAISEMISESTA

1. Asetuksen sisältö

Asetuksen tarkoituksena on täydentää ja tarkentaa olemassa olevaa lainsäädäntöä koskien niitä poistumisturvallisuutta parantavia toimenpiteitä, jotka toteutetaan poistumisopasteilla ja valaistuksella. Asetuksella tarkennetaan erityisesti pelastuslain (468/2003) velvoitteita rakennusten poistumisreittien merkitsemisestä ja valaisemisesta sekä laitteiden kunnossapidosta. Asetuksessa myös säädetään vähimmäisvaatimukset poistumisopasteiden ja valaisimien toiminnallisille ja rakenteellisille ominaisuuksille.

Asetus korvaa sisäministeriön vanhan ohjeen merkki- ja turvalaistuksesta¹. Ohje kumoutui jo 1.9.2001, mutta muun tarkemman sääntelyn puuttuessa on kumoutunutta ohjetta hyödynnetty edelleen sekä suunnittelussa että valvonnassa.

Asetus on soveltamisalaltaan suppeampi kuin aiempi ohje, eivätkä vaatimukset ole yhtä yksityiskohtaisia. Asetusta täydentävät eurooppalaiset standardit, joissa on annettu tekniset vaatimukset. Lisäksi alan toimijat ovat valmistelemassa käytännön soveltamisohjeita erityisesti suunnittelijoiden työn tueksi.

Asetuksen vaatimukset vastaavat pääosin nykykäytäntöjä, vaikka vaatimukset eroavatkin aiemmista normeista sisällöltään ja vaatimustasoltaan. Uudet vaatimukset perustuvat eurooppalaisiin standardeihin. Useat poistumisvalaistusta käsittelevät standardit ovat kuitenkin soveltamisalaltaan laajempia kuin pelastuslain norminantovaltuudet, ja siksi standardien vaatimukset sisältyvät tähän asetukseen vain tietyin osin.

2. Asian valmistelu

¹ Ohjeet merkki- ja turvalaistuksesta sekä poistumisopasteista (147/01/87, 9.3.1987, sisäasiainministeriön pelastusosaston julkaisu sarja A:20). Ohjeet tulivat voimaan 1.7.1987 ja korvasivat aiemmat vuodelta 1982 olleet ohjeet. Ohjeet kumoutuivat pelastustoimilain (561/1999) siirtymäsäännösten mukaisesti 1.9.2001.

Asetus on valmisteltu virkatyönä sisäministeriön ja turvatekniikan keskuksen yhteistyönä. Turvatekniikan keskus kokosi asiasta tietoa muun muassa pelastusviranomaisilta ja laitevalmistajilta. Lisäksi VTT:llä teetettiin kirjallisuusselvitys poistumisvalaistusta koskevista tutkimuksista. Nämä taustamuistiot ovat luettavissa internetissä². Valmistelutyön tueksi järjestettiin 22.6.2004 keskustelutilaisuus, johon osallistui viranomaisia ja alan toimijoita. Valmistelutyön aikana on myös muuten pidetty yhteyttä eri tahoihin. Asetusluonnos oli lausunnolla 19.11.2004–25.1.2005. Lausuntoja saatiin 43. Asetusluonnoksesta tehtiin lisäksi ilmoitus Euroopan yhteisöjen komissiolle teknisten määräysten tietojenvaihtomenettelyn mukaisesti.

3. Lainsäädäntö

Rakennusten poistumisjärjestelyistä säädetään rakentamismääräyksissä, erityisesti Suomen Rakentamismääräyskokoelman osassa E1. Rakentamismääräyksissä on yleisiä vaatimuksia turvallisen poistumisen järjestämisestä sekä yksityiskohtaisempia vaatimuksia muun muassa uloskäytävien ja kulkureittien mitoista ja rakenteista. Joitakin yleisiä vaatimuksia on myös työturvallisuuslainsäädännössä sekä pelastustoimen lainsäädännössä.

Pelastuslain 32 §:n 3 momentin mukaisesti rakennusten uloskäytävät ja kulkureitit niille tulee tarvittaessa merkitä ja valaista asianmukaisesti. Merkitsemisestä ja valaisemisesta säädetään tarvittaessa tarkemmin sisäministeriön asetuksella.

Pelastuslakia koskevan hallituksen esityksen (HE 192/2002) perusteluissa todetaan, että jos uloskäytävät ja kulkureitit niille eivät muuten ole selvästi havaittavissa, on ne merkittävä selkein opastein. Esimerkiksi kerrostalossa ei uloskäytävien merkitsemistä opasteilla yleensä tarvita. Perusteluissa todetaan myös, että opasteiden ulkonäöstä säädetään valtioneuvoston päätöksessä työpaikkojen turvamerkeistä ja niiden käytöstä. Sisäministeriön asetuksella voidaan säätää tarkemmin, mitkä tilat on varustettava opasteilla ja täydentävällä valaistuksella.

Vastaava säännös kuin pelastuslaissa on rakentamismääräyskokoelman osassa E1³ koskien uudis- ja korjausrakentamista. Kohdan 10.6.5 mukaisesti uloskäytävät ja pääsy niille tulee tarvittaessa merkitä, jos ne eivät ole selvästi nähtävissä tai jos muut ovet voivat harhauttaa ulos pyrkijöitä. Kohdan 10.6.4 mukaan majoitustilojen, hoitolaitosten sekä kokoontumis- ja liiketilojen uloskäytävät ja kulkureitit niille tulee yleensä varustaa turva- ja merkkivalaistuksella. Määräystä on täydennetty ohjeella siitä, että turva- ja merkkivalaistuksella tai molemmilla varustetaan muutkin sellaiset tilat, joista poistuminen muutoin saattaa olla ilmeisen vaikeata.

² Poistumisvalaistus ja turvallisuuskilvet, kirjallisuuskatsaus, VTT 16.4.2004, sekä Selvitys tulipalojen poistumisturvallisuudesta vuosina 2000–2003, TUKES 30.7.2004. (www.pelastustoimi.net)

³ Ympäristöministeriön asetus rakennusten paloturvallisuudesta, Suomen rakentamismääräyskokoelma E1 (2002).

Työturvallisuuslainsäädännössä on joitakin työpaikoilla käytettäviin poistumisopasteisiin ja valaistukseen liittyviä säännöksiä. Työturvallisuuslain (738/2002) 32 §:n 3 momentin mukaan työpaikalla tulee olla asianmukaiset turva- ja muut merkinnät. Työpaikoilla käytettävien merkintöjen vähimmäisvaatimukset on säädetty valtioneuvoston päätöksessä työpaikkojen turvamerkeistä ja niiden käytöstä (976/1994). Valtioneuvoston päätös vastaa sisällöltään neuvoston direktiiviä 92/58/ETY⁴. Valtioneuvoston päätöstä 976/1994 kutsutaan tässä muistiossa turvamerkkipäätökseksi.

Valtioneuvoston asetuksessa työpaikkojen turvallisuus- ja terveysvaatimuksista (577/2003) säädetään, että uloskäytävillä ja niille johtaville kulkureiteille on tarvittaessa järjestettävä asianmukainen varavalaistus (16 § 3 mom.). Lisäksi säädetään, että työpaikkana käytettävä maanalainen tila, ikkunaton rakennus tai rakennuksen osa tai muu sellainen työpaikka, jossa työntekijät ovat erityisen alttiina vaaralle keinovalaistuksen joutuessa epäkuntoon, on varustettava riittävällä varavalaistuksella (10 § 2 mom.). Asetuksella on osaltaan saatettu voimaan neuvoston direktiivi 89/654/ETY⁵.

Poistumisopasteiden ja -valaistuksen kunnossapidosta on useissa eri säädöksissä yleisiä vaatimuksia. Pelastuslain 22 §:n 1 momentin mukaisesti on rakennuksen omistajan ja haltijan yleisten tilojen ja koko rakennusta palvelevien järjestelyjen osalta sekä huoneiston haltijan hallinnassaan olevien tilojen osalta huolehdittava, että viranomaisten määräämät tai säädöksissä vaaditut poistumisreitien opasteet ja turvamerkinnät ovat toimintakunnossa sekä huollettu asianmukaisesti. Sisäministeriön asetuksella voidaan säätää tarkemmin näiden laitteiden toimintakunnossa pitämiseen liittyvistä teknisistä yksityiskohdista ja menettelytavoista.

Pelastuslakia koskevan hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että tämän tyyppisten laitteiden toimintakunnossa pitäminen edellyttää yleensä säännöllistä huoltoa ja tarkastusta. Tarvittavat toimenpiteet riippuvat laitteesta ja ne kerrotaan yleensä laitteen valmistajan laatimassa käyttö- ja huolto-ohjeessa. Ohjeita on myös standardeissa. Säädetävät tarkemmat säännökset voivat koskea rakennuksen omistajalta ja haltijalta edellytettävien säännöllisesti tehtävien huolto- ja kunnostustoimenpiteiden sisältöä.

Pelastustoimen laitelain (562/1999) nojalla sisäministeriö voi tarvittaessa säätää asetuksia, jotka koskevat poistumisteiden opasteiden ja merkintöjen sekä turva- ja merkkivalaistuksen ominaisuuksia, toimintaa, käyttö- ja huolto-ohjeita, sekä niihin tehtäviä merkintöjä tai niistä annettavia tietoja (2 §). Säädökset voivat koskea myös tuotteiden käyttöä tai käyttötapaa. Tuotteiden vaatimustenmukaisuuden osoittamisesta on laitelaissa

⁴ Neuvoston direktiivi 92/58/ETY, annettu 24 päivänä kesäkuuta 1992, työssä käytettäviä turvallisuus- ja/tai terveysmerkkejä koskevista vähimmäisvaatimuksista.

⁵ Neuvoston direktiivi 89/654/ETY, annettu 30 päivänä marraskuuta 1989, työpaikoille asetettavista turvallisuutta ja terveyttä koskevista vähimmäisvaatimuksista.

yleissäännös, jonka mukaan vaatimustenmukaisuuden osoittamisesta vastaa valmistaja tai maahantuoja (3 §). Tuotetta koskevassa sisäministeriön asetuksessa voidaan tästä säätää tarkemmin.

4. Asetuksen perustelut

1 § Soveltamisala

Asetus annetaan pelastuslain 22 §:n 2 momentin ja 32 §:n 3 momentin sekä pelastustoimen laitelain 2 §:n ja 3 §:n 1 momentin nojalla. Asetus koskee rakennusten poistumisreittien merkitsemistä ja valaisemista sekä toteutettujen järjestelyjen toimintakunnossa pitämistä. Poistumisopasteiden ja valaisimien toiminnallisille ja rakenteellisille ominaisuuksille säädetään vähimmäisvaatimukset.

Asetuksessa säädetään kaikissa rakennuksissa noudatettavat yleiset vaatimukset. Joistakin erityistiloista, kuten väestönsuojista, on säädetty erikseen. Asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle jäävät myös esimerkiksi maantietunnelit.

Tilojen käyttötavasta ja muista ominaisuuksista riippuen voidaan tarvita myös muuta varavalaistusta, joka käynnistyy tavallisen valaistuksen joutuessa epäkuntoon. Tämä asetus ei kuitenkaan kata muita valaistustarpeita, koska ne eivät sisälly pelastuslain 32 §:n norminantovaltuuteen.

Vaatimukset poistumisreittien merkitsemisestä ja valaisemisesta koskevat uudisrakentamista sekä luvanvaraista korjausrakentamista. Kunnossapitovaatimukset koskevat myös jo käytössä olevia tiloja.

2 § Määritelmät

Käsitteitä uloskäytävä, kulkureitti ja poistumisreitti käytetään tässä samassa merkityksessä kuin rakentamismääräyksissä. Koska poistumisreitille ei ole annettu määritelmää rakentamismääräyksissä, määritellään se kuitenkin tässä asetuksessa.

Rakennusten käyttötapoja kuvaavat käsitteet ovat rakentamismääräysten mukaiset lukuun ottamatta hoitolaitoksen määritelmää, joka on tässä kytketty valtioneuvoston asetukseen pelastustoimesta (787/2003). Pelastustoimiasetuksen 9 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja tiloja ovat sairaalat, vanhainkodit, hoitolaitokset, liikuntarajotteisten ja muiden erityisryhmien palvelu- ja asuinrakennukset, rangaistuslaitokset, sekä muut näitä vastaavat tilat, joissa olevien ihmisten kyky havaita vaaratilanne tai

mahdollisuudet toimia vaaratilanteen edellyttämällä tavalla ovat heikentyneet.

Poistumisopasteella tarkoitetaan erityistä kilpeä, jota käytetään uloskäytävän sijainnin ja poistumisreitien osoittamiseen. Turvamerkkipäätöksen määritelmän mukaan kilpi on merkki, jolla annetaan yksityiskohtaisia tietoja geometrisen muodon, värien ja symbolin tai kuvatunnuksen yhdistelmällä, ja jonka näkyvyys varmistetaan riittävällä valaistuksella.

Eurooppalaisissa standardeissa, muun muassa turvavalaistusstandardissa SFS-EN 1838, on määritelty valaistuskäsitteitä. Standardeissa on useat yleisistä käsitteistä määritelty erilailla kuin miten niitä suomalaisissa säädöksissä on käytetty. Sekaannusten välttämiseksi ei tässä asetuksessa käytetä esimerkiksi käsitteitä merkki- ja turvavalaistus tai hätävalaistus.

3 § Poistumisreittien merkitseminen

Pelastuslain 32 §:n 3 momentin mukaisesti rakennusten uloskäytävät ja kulkureitit niille tulee tarvittaessa merkitä ja valaista asianmukaisesti. Vastaava vaatimus sisältyy myös rakentamismääräyksiin ja työturvallisuuslainsäädäntöön. Tällä asetuksella vaatimustasoa osittain tiukennetaan säätämällä missä tiloissa poistumisopasteet edellytetään aina.

Se millaisia opasteita ja valaistusta tarvitaan vaihtelee hyvin paljon riippuen muun muassa rakennuksen ja sen tilojen käyttötavasta ja käyttäjistä, rakennuksen koosta, poistumisreittien selkeydestä sekä muista poistumisjärjestelyistä. Siksi tässä asetuksessa voidaan antaa vain joitain yleisiä vaatimuksia.

Uloskäytävän sijainti ja poistumiseen käytettävä kulkureitti osoitetaan poistumisopasteilla. Poistumisreittien selkeä merkitseminen on tarpeellista varsinkin kokoontumis- ja liiketiloissa, majoitustiloissa ja hoitolaitoksissa. Näissä tiloissa on yleensä sellaisia ihmisiä, joiden ei voida odottaa tuntevan tiloja hyvin. Poistumisreittien merkitseminen on tärkeää myös tiloissa, joista poistuminen on vaikeaa tai joissa poistumisjärjestelyt ovat tavanomaisesta poikkeavat. Tällaisia voivat olla esimerkiksi maanalaiset tilat tai korkeat rakennukset.

Taulukko 1. Esimerkkejä poistumisopasteiden ja poistumisreitien valaistuksen tarpeesta.

	<i>Poistumisopasteet</i>	<i>Poistumisreitien valaistus</i>
Majoitustilat	aina	yleensä
Hoitolaitokset	aina	yleensä
Kokoontumis- ja liiketilat	aina	yleensä
Toimistot ja muut työpaikkatilat	aina	tarvittaessa

Tuotantotilat	aina	tarvittaessa
Varastotilat	tarvittaessa	tarvittaessa
Autosuojat	tarvittaessa	tarvittaessa
Maanalaiset tilat	aina	yleensä
Yli 8-krs rakennukset	tarvittaessa	yleensä

Poistumisopasteet sijoitetaan niin, että uloskäytävät ja kulkureitit ovat riittävän selvästi havaittavissa. Havaitsemista voivat vaikeuttaa esimerkiksi pitkät ja sokkeloiset käytävät, portaikot, kalusteet ja sisusteet tai ovet ja muut aukot.

Yleisperiaatteena on, että uloskäytävien sijainti on voitava havaita tilan kaikista osista ja siksi opasteet sijoitetaan korkealle kuten uloskäytävien ovien yläpuolelle. Erityisesti monimutkaisissa ja suurissa kokoontumistiloissa ja muissa riskialttiissa tiloissa korkealle sijoitettuja poistumisopasteita on tarkoituksenmukaista täydentää matalalle, joko lattialle tai seinälle lattian läheisyyteen sijoitetuilla poistumisopasteilla, valaisimilla tai muilla merkinnöillä.

Poistumisopasteiden näkyvyys varmistetaan riittävällä valaistuksella. Opasteet valaistaan joko sisä- tai ulkopuolisella valonlähteellä. Jälkivalaisevasta materiaalista tehdyt opasteet voivat tulla kyseeseen erityisesti pienissä kohteissa. Jälkivalaisevat materiaalit soveltuvat hyvin myös täydentäviin opasteisiin sekä kulkureitin tarkempaan merkitsemiseen.

4 § Poistumisopasteet

Poistumisopasteiden on oltava selkeitä ja helposti tunnistettavissa. Opasteiden selkeysvaatimus edellyttää, että samassa tilassa käytetyt opasteet ovat mahdollisimman samanlaisia. Selkeyden kannalta on tärkeää myös, että tilan mahdolliset muut kielto- ja opastemerkinnät eivät haittaa poistumisopasteiden havaitsemista tai ymmärtämistä.

Käytettävien opasteiden ulkonäkö ja yleiset ominaisuudet säädetään turvamerkkipäätöksessä, jonka vaatimukset tällä asetuksella laajennetaan koskemaan muitakin kuin työpaikkoja. Turvamerkkipäätöksen perusteella opasteiden ulkonäköä koskeva vaatimus on työpaikoilla ollut voimassa jo 1.3.1995 lähtien.

Päätöksessä poistumisopasteille on annettu seuraavat vaatimukset:

- merkki on muodoltaan suorakulmainen tai neliömäinen
- valkoinen kuva vihreällä pohjalla niin, että vihreä osa peittää vähintään 50 % merkin pinnasta
- kuvatunnuksena oheisen kuvan 1 mukaiset merkit, täydentävänä merkinä voi olla pelkkä suuntaa osoittava nuoli

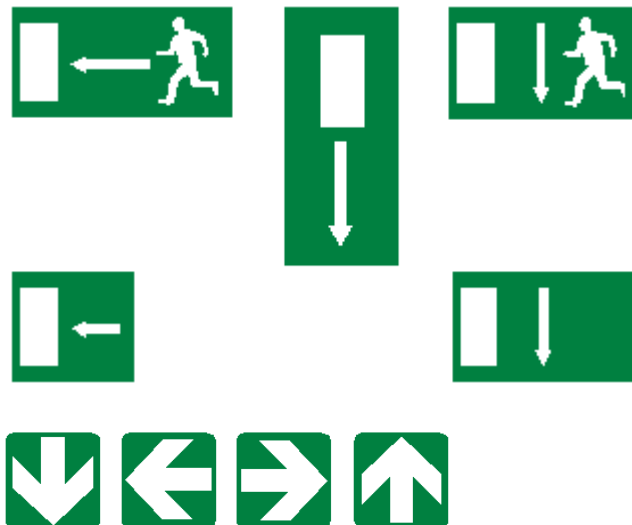
- kuvatunnukset voivat olla jossain määrin erilaisia kuin päätöksessä annetut edellyttäen, että ne välittävät saman merkityksen eivätkä ole vaikeammin ymmärrettäviä
- mitoiltaan sekä väri- ja valo-ominaisuuksiltaan sellaisia, että opasteet voidaan nähdä ja ymmärtää helposti
- materiaalin on tarvittaessa oltava iskunkestävä ja muutenkin kestävyydeltään käyttöympäristöönsä soveltuva.

Poistumisopasteiden on muilta ominaisuuksiltaan oltava standardissa SFS-EN 1838⁶ turvallisuuskilville määritettyjen vaatimusten mukaisia.

Standardin kohdassa 5 turvallisuuskilville annetaan seuraavat vaatimukset:

- värit standardin ISO 3864⁷ mukaiset
- luminanssi vähintään 2 cd/m²
- suurimman ja pienimmän luminanssin suhde enintään 10:1
- valkoisen alueen luminanssin suhde värillisen alueen luminanssiin vähintään 5:1 ja enintään 15:1
- 50 % luminanssista on saavutettava viiden sekunnin sisällä ja täysi luminanssi 60 sekunnin sisällä.

Kuva 1. Turvamerkkipäätöksessä määritellyt poistumisopasteissa käytettävät merkit.

Poistumisopasteiden vähimmäiskorkeus ja -leveys on 100 mm. Riittävä opasteen koko määritetään standardin SFS-EN 1838 mukaisesti katseluetäisyyden perusteella. Katseluetäisyys on opasteen kuvion korkeus kerrottuna vakiolla, joka ulkopuolelta valaistuilla kilvillä on 100 ja sisäpuolelta valaistuilla 200. Vähimmäiskokoa olevalla ulkopuolelta valaistulla opasteella katseluetäisyys on silloin alle kymmenen metriä.

5 § Poistumisreittien valaiseminen

⁶ SFS-EN 1838 Valaistusovellukset. Turvavalistus (1999).

⁷ SFS-ISO 3864 Turvallisuusvärit ja turvallisuuskilvet (1993).

Poistumisreitit valaistaan tavalla, joka mahdollistaa niiden turvallisen käytön. Valaistuksen tarkoituksena on valaista ja näyttää oikea poistumisreitti ja siten nopeuttaa poistumista. Riittävän valaistuksen aikaansaaminen voi edellyttää valaistujen poistumisopasteiden lisäksi myös muita valaisimia. Tavallisen valaistuksen toiminnasta riippumaton poistumisreitin valaistus voi erityistapauksissa olla tarpeellinen myös rakennuksissa, joissa ei edellytetä poistumisopasteiden käyttöä.

Poistumisreittien valaistuksen suunnittelussa sovelletaan standardia SFS-EN 1838. Standardin kohdassa 4.2 poistumisreitivalaistukselle annetaan yksityiskohtaiset vaatimukset, jotka tiivistettynä ovat seuraavat:

- vaakasuora valaistusvoimakkuus lattian tasossa poistumisreitin keskilinjalla vähintään yksi luksi ja keskivyohykkeellä vähintään 50 % siitä
- keskilinjalla suurimman valaistusvoimakkuuden suhde pienimpään enintään 40:1
- estohäikäisy pidettävä pienenä; raja-arvot annetaan suhteessa valaisimen asennuskorkeuteen ja valovoimaan
- 50 % valaistusvoimakkuudesta on saavutettava viiden sekunnin sisällä ja täysi valaistusvoimakkuus 60 sekunnin sisällä.

Tarvittavat valaistustasot määritetään osana valaistuksen suunnittelua. Voimakkaampi valaistus voi olla tarpeellinen esimerkiksi ulosvievillä ovilla tai portaikossa. Ovien yhteydessä valaistuksen on oltava riittävä paitsi oven havaitsemiseen niin myös oven aukaisumekanismien käyttöön.

Valaistuksen suunnittelua on käsitelty myös poistumisvalaistusjärjestelmiä koskevassa standardissa SFS-EN 50172⁸. Standardia voidaan käyttää suunnittelussa, mutta sen soveltamisala on laajempi kuin tämän asetuksen.

Poistumisopasteiden on oltava aina valaistuja. Poistumisopasteiden valaistus toimii tavallisen valaistuksen kanssa ja siitä riippumatta. Poistumisreitin muun valaistuksen on käynnistytävä, kun kiinteistöön tai valaisinryhmään tulee sähköön syöttöhäiriöitä ja tavallinen valaistus joutuu epäkuuntoon.

Valaistuksen on toimittava turvalliseen poistumiseen ja evakuoointiin vaadittavan ajan. Vaadittava aika määrittyy rakennuksen ja tilojen käyttötavasta, rakenteellisista ominaisuuksista, tiloissa olevien ihmisten valmiuksista sekä muista poistumisturvallisuuden riskeistä.

Valaistuksella on oltava normaalin valaistuksen sähkönsyötöstä riippumaton virransyöttö. Valaistuksen riittävän nopean käynnistymisen takaamiseksi on varatehonlähteenä yleensä käytettävä akkuja, jotka kytkeytyvät päälle automaattisesti. Myös turvamerkkipäätöksessä edellytetään, että virtalähdeä tarvitsevia opasteita varten on oltava varmistettu varavoiman lähde sähkökatkoksen varalta, ellei riskiä ole poistettu. Vähimmäisvaatimuksena on yhden tunnin toiminta-aika.

⁸ SFS-EN 50172 Poistumisvalaistusjärjestelmät (2004).

6 § Tuotteiden tekniset vaatimukset

Poistumisreittien merkintään tai valaisemiseen käytettävien tuotteiden on oltava tarkoitukseensa sopivia. Erityisesti on otettava huomioon toimintaan ja kestävyYTEEN vaikuttavat ominaisuudet. Sähköisiä toimintoja sisältävien poistumisopasteiden ja valaisimien on oltava myös sähköturvallisuus-säädösten mukaisia.

Valaisimille ja valaistuksen ohjaukseen käytettävälle keskusyksikölle vaatimuksena on standardinmukaisuus. Standardissa SFS-EN 60598-2-22⁹ on määritetty valaisimille vähimmäisvaatimukset, jotka varmistavat että valaisimien rakenne ja toiminta täyttävät sähköturvallisuusvaatimukset. Standardissa SFS-EN 50171¹⁰ on määritetty vaatimukset keskitetyn tehonsyötön järjestelmille, jotka on tarkoitettu perusturvalaitteiden riippumattomaan energiansyöttöön.

Vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen noudattaminen edellyttää, että myös muissa Euroopan talousalueeseen kuuluvissa maissa tai Turkissa voimassa olevien standardien tai teknisten eritelmien käyttäminen on mahdollista. Niiden on kuitenkin taattava vastaava turvallisuustaso.

7 § Tuotteiden vaatimustenmukaisuuden osoittaminen

Pelastustoimen laitelain 3 §:n 1 momentin mukaisesti poistumisopasteiden ja valaisimien valmistaja tai maahantuoja vastaa siitä, että tuotteet ovat tämän asetuksen mukaisia. Tuotteen vaatimustenmukaisuudesta on valmistajan tai maahantuojan voitava esittää vaatimustenmukaisuusvakuutus, joka on kirjallinen selvitys tuotteen täyttämistä vaatimuksista.

Vaatimustenmukaisuusvakuutuksen on pohjauduttava tarvittavalla tavalla teknisiin asiakirjoihin ja selvityksiin sekä mahdollisiin kolmannen osapuolen tekemiin testeihin tai tarkastuksiin. Näissä asiakirjoissa kerrotaan miten valmistaja on varmistunut tuotteensa vaatimustenmukaisuudesta ja turvallisuudesta. Tarvittavat selvitykset ja testit riippuvat tuotteesta ja myös tuotteita koskevista standardeista on niistä vaatimuksia.

Vaatimustenmukaisuusvakuutus ja muut asiakirjat on pyydettyessä voitava esittää tuotteiden markkinavalvonnasta vastaavalle turvatekniikan keskukselle.

8 § Tuotteiden käyttöohjeet

Valmistajan tai maahantuojan on toimitettava tuotteen mukana kirjalliset suomen- ja ruotsinkieliset asennus-, käyttö- ja huolto-ohjeet. Ohjeiden on sisällettävä tuotteen asianmukaisessa käytössä ja huollossa tarvittavat tiedot.

⁹ SFS-EN 60598-2-22 Luminaires. Particular requirements. Luminaires for emergency lighting (1999).

¹⁰ SFS-EN 50171 Keskitetyn tehonsyötön järjestelmät (2002).

9 § Kunnossapito

Poistumisopasteiden ja valaisimien toimintakunnossa pysyminen on varmistettava säännöllisellä kunnossapidolla. Pelastuslain 22 §:n 1 momentin mukaisesti on rakennuksen omistajan ja haltijan yleisten tilojen ja koko rakennusta palvelevien järjestelyjen osalta sekä huoneiston haltijan hallinnassaan olevien tilojen osalta huolehdittava, että poistumisopasteet ja valaisimet ovat toimintakunnossa sekä huollettu asianmukaisesti.

Turvamerkkipäätöksessä edellytetään, että opasteet puhdistetaan, huolletaan, tarkastetaan, korjataan ja tarvittaessa vaihdetaan säännöllisesti, jotta ne säilyttävät toiminnalliset ominaisuutensa. Myös sähköturvallisuuksäädökset sisältävät kunnossapitoa ja tarkastuksia koskevia vaatimuksia.

Kunnossapitoa varten on laadittava kunnossapito-ohjelma, joka voi myös sisältyä rakennuksen huoltokirjaan. Kunnossapito-ohjelmassa selostetaan ne menettelyt, joilla huolehditaan poistumisopasteiden ja valaisimien toimintakunnossa pitämisestä. Tässä asetuksessa ei määritellä mitä yksittäisiä huoltotoimenpiteitä pitää tehdä ja millaisin väliajoin. Tarvittavat toimenpiteet määritetään tuotteiden käyttö- ja huolto-ohjeiden, asennustyöt tehneen antamien ohjeiden sekä kiinteistön omien tarpeiden pohjalta. Kunnossapito-ohjelman laadinnassa voidaan hyödyntää esimerkiksi standardia SFS-EN 50172.

Tehdyt huoltotoimenpiteet merkitään joko kunnossapito-ohjelmaan tai erilliseen päiväkirjaan. Kunnossapito-ohjelma ja -päiväkirja on pyydettyessä esitettävä pelastusviranomaiselle.

10 § Voimaantulo

Asetus tulee voimaan 1.1.2006.

Poistumisreittien merkitsemistä ja valaisemista koskevia asetuksen vaatimuksia noudatetaan niissä uusissa hankkeissa, joihin haetaan rakennuslupaa tai muuta viranomaishyväksyntää asetuksen voimaantulon jälkeen.

Laitteiden kunnossapitoa koskevia vaatimuksia sovelletaan myös vanhoissa kohteissa heti asetuksen voimaantulosta lähtien. Kunnossapito-ohjelman laatimiselle on kuitenkin annettu aikaa vuoden 2006 loppuun asti.

5. Viranomaisvalvonta

Asetuksen noudattamista valvovat turvatekniikan keskus laitelain ja alueen pelastusviranomaiset pelastuslain säännösten mukaisesti. Myös kunnan rakennusvalvonta valvoo asetusta osaltaan rakennushankkeen valvonnan yhteydessä.

Asetuksen säännökset, joissa asetetaan velvoitteita rakennuksen omistajalle ja haltijalle, perustuvat pelastuslain norminantovaltuuksiin (22 ja 32 §), ja niiden noudattamista valvotaan pelastuslain mukaisesti. Pääasiallisena valvontamuotona ovat alueen pelastusviranomaisten suorittamat palotarkastukset.

Tuotteiden ominaisuuksia ja vaatimustenmukaisuuden osoittamista koskevat vaatimukset perustuvat laitelain norminantovaltuuksiin (2 ja 3 §), joten niiden noudattamista valvotaan laitelain säännösten mukaisesti. Laitelain 9 §:n 1 momentissa turvatekniikan keskus on säädetty laitelain ja sen nojalla annettujen säädösten valvontaviranomaiseksi. Pelastusviranomaisten puolestaan tulee laitelain 9 §:n 3 momentin perusteella ilmoittaa havaitsemistaan vakavista puutteista turvatekniikan keskukselle.

6. Suunnittelu ja asennus

Suunnittelun ja asennuksen osalta toimitaan rakentamista koskevan yleisen sääntelyn mukaisesti. Suunnitelmien asianmukaisuudesta vastaa suunnitelmat laatinut suunnittelija ja asennustöiden asianmukaisuudesta töiden tekijä. Asennustöille ei edellytetä erillistä ulkopuolisen tahon tekemää tarkastusta, ellei sitä rakennushankkeen yhteydessä erityisestä syystä vaadita. Myöskään pelastusviranomaiset eivät tarkasta näitä töitä. Aiemman ohjeen mukainen käytäntö on ollut, että pelastusviranomaiset tarkastavat suunnitelmat. Säädöksiin perustuvaa suunnitelmien tarkastusvelvoitetta pelastusviranomaisilla ei kuitenkaan ole ollut.

Suunnitteluratkaisujen toimivuuden varmistamiseksi valaistuksen ja poistumisopasteiden suunnittelu on sovittava yhteen rakennuksen poistumisjärjestelyjen ja muun valaistuksen suunnittelun kanssa.

Rakentamismääräyskokoelman osassa A2 merkki- ja turvavalaistus-suunnitelma on mainittu yhtenä mahdollisesti tarvittavana erityissuunnitelmana tai selvityksenä (A2 ohje 5.4.7). Rakentamismääräyskokoelman osan F2 mukaan kokoontumistilan osalta pääpiirustuksissa ja niihin liitettävissä selvityksissä tai erityissuunnitelmissa esitetään myös merkki- ja turvavalaistus sekä poistumisopasteet (F2 ohje 4.1.1).

Asennustöitä koskevat lisäksi sähkötöitä koskevat vaatimukset. Perusvaatimukset sähköalan töille on annettu sähköturvallisuussäädöksissä ja TUKES-ohjeissa, tekniset ratkaisut on määritetty sähköalan standardeissa.

Pääsääntöisesti valaistuksen toteutusta koskevat työt ovat sellaisia, että ne kuuluvat sähkötöiden tarkastusvelvoitteen piiriin. Urakoitsijan on tehtävä rakentamalleen sähkölaitteistolle käyttöönottotarkastus, ja valtuutettu sähkö tarkastaja tai tarkastuslaitos tekee varmennustarkastuksen. Tarkastukset kattavat sen ovatko asennukset sähköturvallisuussäädösten mukaiset.